

Bedreigde religieuze interieurs in Nederland Vijf publicaties met nieuwe inzichten

Utrecht, 7 december 2021

Het kerkbezoek blijft afnemen en het aantal religieuzen in ons land vermindert snel. Daardoor moeten steeds meer kerken en kloosters de deuren sluiten. Bij verkoop of herbestemming van het gebouw is het soms al eeuwenoude interieur kind van de rekening. Zo gingen de afgelopen jaren al veel interieurs verloren. Daarom doen de experts van Museum Catharijneconvent en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onderzoek naar deze bedreigde interieurs. Hoe zorgen we ervoor dat niet alle voorbeelden verloren gaan? En wát moet er dan eigenlijk bewaard blijven? Op 7 december verschijnen vijf online publicaties die een nieuw licht werpen op dit bedreigde erfgoed.

Eerst denken, dan doen

De publicaties geven inzicht in de stand van zaken rondom verschillende interieortypen. Vanuit dat integrale overzicht kunnen gegronde keuzes gemaakt worden. Is iets uniek en dus zeer waardevol? Dan moeten we ons er met elkaar hard voor maken om het te behouden voor toekomstige generaties. Het is vijf voor twaalf; de komende jaren zijn veel drastische keuzes nodig. Deze onderzoeken helpen kerkelijke eigenaars, overheden en erfgoedprofessionals om samen de juiste keuzes over behoud voor de toekomst te maken.

Bedreiging en waardering

De werkelijkheid is namelijk weerbarstig. Ook zeer waardevolle kerkinterieurs vallen ten prooi aan de omstandigheden van deze tijd. Daarom bundelen de kenners van beide organisaties de krachten. In deze publicaties vragen we bijvoorbeeld aandacht voor interieurs van kloosterkapellen en van Bossche Schoolkerken. De afgelopen decennia hebben vele kloosters in ons land de deuren gesloten. De kapellen, die vaak een rijk interieur hebben dat aansluit bij het religieus leven binnen de kloostermuren, verliezen hun religieuze functie en zijn dan vogelvrij. De relatief jonge kerken van de Bossche School zijn zeer sober, strak van vormgeving en daarmee niet direct passend bij de algemene smaak. Dit heeft ertoe geleid dat de nodige Bossche Schoolinterieurs al ontmanteld zijn. Slechts een handjevol resteert. In de publicaties plaatsen we fraaie voorbeelden van intacte interieurs in de schijnwerper.

Toekomst Religieus Erfgoed

De publicaties zijn een direct resultaat van het Programma Toekomst Religieus Erfgoed. Het programma kreeg vorm op basis van de beleidskeuze van de minister om meer aandacht te besteden aan de toekomst van ons religieus erfgoed. Kerken zijn namelijk schatkamers van de Nederlandse kunst. Schitterend zilver, kunstig gesneden eikenhout, kleurrijk glas-in-lood: kerken zijn gebouwd voor de binnenkant. De binnenkant werd door de eeuwen heen aangekleed en uitgedost om dienst te doen als waardige omlijsting van de eredienst. De

variëteit aan kerkinterieurs in ons land is groot: van ingetogen protestantse inrichtingen tot barokke katholieke interieurs.

Veelgeprezen boek

In 2016 presenteerde Museum Catharijneconvent – in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed – het veelgeprezen boek *Kerkinterieurs in Nederland*. Het boek beschrijft en toont de honderd meest beeldbepalende kerkinterieurs in ons land.

Nederlanders maakten kennis met de schoonheid, rijkdom, verstillings- en betekenisgeving die onze kerkinterieurs te bieden hebben. Het wetenschappelijke koffietafelboek is een absolute bestseller en beleeft inmiddels zijn derde druk. Met deze publicaties vragen we opnieuw aandacht voor het belang van religieuze interieurs.

Over Museum Catharijneconvent

Museum Catharijneconvent is het rijksmuseum voor de kunst en cultuur van het christendom in Nederland. We beheren een rijke collectie en maken aansprekende tentoonstellingen. Maar onze verantwoordelijkheid is groter. De erfgoed specialisten van het museum ondersteunen kerken en kloosters in ons land in de zorg voor hun interieurs en collecties. We brengen de collecties in kaart, geven advies over beheer en behoud, begeleiden tijdens de herbesteding van erfgoed en doen onderzoek naar religieuze interieurs en liturgische voorwerpen.

Over Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed adviseert en inspireert bij het behoud, duurzame ontwikkeling en toegankelijkheid van het meest waardevolle erfgoed van Nederland. Op het gebied van monumentenzorg, archeologie, historisch landschap en monumentale collecties voert de rijksdienst wet- en regelgeving uit.

De publicaties zijn te vinden op <https://www.catharijneconvent.nl/advies-voor-kerken/religieuze-interieurs/>

Op 7 december 2021 presenteren we de volgende publicaties:

- *Kloosterkapellen*
Doordat Nederland steeds minder religieuzen kent, staat het behoud van interieurs van kloosterkapellen sterk onder druk. Kloosterkapellen zijn niet zo bekend: ze zijn immers gebouwd voor besloten gemeenschappen. Ze hebben vaak een karakteristieke indeling en vormgeving, maar kunnen onderling ook sterk verschillen, aspecten die in deze bijdrage aan bod komen.
- *Bossche Schoolkerken*
De architecten en kunstenaars van de Bossche School werkten volgens een strikt verhoudingensysteem. Exterieur en interieur zijn qua maatvoering exact op elkaar afgestemd en hebben zodoende sterke ensemblewaarden. Helaas zijn er nog maar weinig intacte interieurs bewaard gebleven.
- *Protestantse kerken*
Protestantse kerken met historische interieurs uit de zeventiende tot en met de negentiende eeuw hebben een vergelijkbare indeling en inrichting. De interieurs vertonen een sterke samenhang tussen de diverse onderdelen zoals preekstoel, dooptuin, herenbanken, kerkenbanken en avondmaalstafel. In deze publicatie wordt toegelicht wat deze vaste

onderdelen in een protestants kerkinterieur zijn, welke ontwikkeling ze doormaken en hoe een waardevol interieur te herkennen is.

- *Kunstateliers van de neogotiek*
Van Cuypers, Mengelberg of het St. Bernulphusgilde heeft iedereen wel eens gehoord, maar er waren meer kundige vakmensen en kunstateliers die complete kerkinterieurs in de stijl van de neogotiek maakten. Wie dat waren en waar deze interieurs te vinden zijn komt in deze bijdrage aan bod.
- *Waterstaatskerken*
Waterstaatskerken zijn negentiende-eeuwse kerken die het resultaat zijn van een nauwe samenwerking tussen waterstaatsingenieurs van de overheid en de kerkgenootschappen in ons land. De specifieke stijlkenmerken en karakteristieken van exterieur en interieur worden besproken, net als de verschillen per denominatie.

Medio 2022 verschijnen nog vier aanvullende publicaties:

- *Schuil- en schuurkerken*
Als gevolg van de Reformatie aan het eind van de zestiende eeuw werd het hervormde geloof de staatsgodsdienst in ons land. Gelovigen die een andere stroming binnen het christendom aanhingen mochten niet in het openbaar hun geloof belijden. Schuil- en schuurkerken ontstonden, maar het behoud van deze kerken staat ernstig onder druk.
- *Profane verhalen in de kerk*
In veel kerken vinden we getuigen van onze nationale geschiedenis: grafmonumenten voor vorsten of wetenschappers, ramen ter nagedachtenis aan de Tweede Wereldoorlog, monumenten ter herinnering aan de Watersnoodramp enzovoorts. Waar vinden we aansprekende voorbeelden en welke verhalen worden er verteld.
- *Post-'65 interieurs*
Hoewel het christelijk geloof vanaf de jaren '60 langzaam aanhangers verliest zijn er tussen 1965-1990 honderden kerken gebouwd in ons land. De moderne interieurs zijn een combinatie van oude elementen en nieuwe vormen. Welke typen zijn er, hoe zijn de interieurs gewijzigd en welke waarde kennen we hieraan toe zijn vragen die in deze bijdrage aan de orde komen.
- *Orgels*
Een orgel is al eeuwenlang een in het oog springend onderdeel van het kerkinterieur. Het is een bijzonder muziekinstrument dat in stijl, kleur en decoratie vaak aansluit bij overige onderdelen. De vraag is dan ook hoe ermee moet worden omgegaan als de inrichting of de functie van het kerkgebouw verandert.

.....Einde persbericht.....

Noot voor de redactie, niet voor publicatie.

De afbeeldingen zijn te downloaden via: <https://www.catharijneconvent.nl/pers/persafbeeldingen/>.
Wilt u meer weten over de samenwerking en publicaties? Neem dan contact op met Douwe Wigersma, hoofd Marketing en Communicatie bij Museum Catharijneconvent (030-231 38 35 of via pressoffice@catharijneconvent.nl) of met Dolf Muller, woordvoerder bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (06 10 91 55 93 of d.muller@cultureelerfgoed.nl)

Gebruikt u de bijgeleverde foto's? Vermeld dan de naam van de fotograaf: Chris Booms